

Barnkonsekvensanalys

Enligt artikel 3.1 i barnkonventionen ska barnets bästa alltid komma i första hand när beslut eller åtgärder som rör barn fattas.¹ Om ett ärende eller beslut bedöms ha stor påverkan på barns rättigheter och levnadsvillkor behöver barnets bästa utredas och beaktas.

Inför beslut om att ge en insats utan individuell behovsprövning enligt socialtjänstlagen (2025:400) behöver barnkonsekvensanalys genomföras för de insatser som direkt eller indirekt berör barn. Analysen ska syfta till att visa vilka möjliga positiva och negativa effekter insatserna kan få för barns rättigheter. Genom analysen kan behov av kompensatoriska åtgärder ur ett barnrättsligt perspektiv identifieras. Barnkonsekvensanalysen bygger på underlag som socialförvaltningen har sammanställt om varje enskild insats gällande positiva och negativa konsekvenser om insatsen ges utan behovsprövning. Risker som socialförvaltningen har identifierat i underlaget har främst utgått från frågor om barns behov av skydd och stöd, barns delaktighet och jämlik tillgång till insatser. Analysen bygger även på genomgång av brukarrapporter^{2, 3} samt insamling av synpunkter från referensgrupper som företräder barn och unga.

Stöd för genomförande av barnkonsekvensanalys

Barnkonsekvensanalysen utgår från aktuell lagstiftning och stöd- och styrdokument som gäller inom Stockholms stad.

Aktuell lagstiftning:

- Barnkonventionen
- Socialtjänstlagen (2025:400)

¹ Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter

² Slutrapport - Insatser utan behovsprövning, 2024, Lumell

³ [”Om jag hade fått hjälp tidigare hade det inte behövt gå så långt” Barns perspektiv på omställningen inom socialtjänsten.](#), Maskrosbarns lägesrapport 2024^f

Stöd- och styrdokument:

- Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna⁴
- Stockholms stads stödmaterial för barnrättsperspektiv inom socialtjänsten⁵
- Prövning av barnets bästa i ärenden av övergripande eller strategisk karaktär – vägledning för medarbetare på avdelningen för strategi och utveckling, socialförvaltningen

Barnkonventionen består av 54 artiklar där fyra av artiklarna (artikel 2, 3, 6 och 12) utgör de grundläggande och vägledande principer som alltid ska beaktas i frågor som rör barn. Eventuella konsekvenser av insatser utan behovsprövning för barn har analyserats utifrån dessa fyra artiklar.

Stadens arbete och verksamheter ska ta hänsyn till barnkonventionen som kan sammanfattas i fyra centrala rättighetsområden:

- barns rätt till liv och utveckling (artikel 6)
- barns rätt till delaktighet (artikel 12)
- att inget barn ska diskrimineras (artikel 2)
- att barnets bästa ska vara vägledande i all verksamhet och i alla beslut (artikel 3).

Barn som berörs av förslaget

Flera av de insatser som föreslås ges utan behovsprövning i Stockholms stad berör barn som har eller kommer få stöd från socialtjänsten. Vissa insatser berör barn direkt medan andra berör barn indirekt, till exempel genom att en förälder eller annan nära närstående har eller kommer få stöd från socialtjänsten. Även stöd till föräldrar som inte direkt gäller föräldraskapet kan ha en indirekt, och ibland tydlig, påverkan på barnens liv och levnadsvillkor.

Barn har olika förutsättningar och behov, vilket gör att Stockholms stads föreslagna insatser påverkar barn på olika sätt. Vissa grupper behöver särskilt uppmärksammas i analysen, till exempel barn med funktionsnedsättning, barn som lever i utsatthet och barn med begränsat socialt nätverk eller som har föräldrar med begränsade resurser.

Synpunkter från barn/företrädare

Enligt artikel 12 i barnkonventionen ska barn och unga få komma till tals och deras åsikter beaktas i alla frågor som rör dem. Barns

⁴ [Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna](#), 2024, Stockholms stad

⁵ [Stödmaterial för barnrättsperspektiv inom socialtjänsten](#), 2017, Stockholms stad

delaktighet i denna barnkonsekvensanalys utgår från barn och ungas åsikter som Maskrosbarn sammanställt⁶ samt en genomgång av brukarrapporter som genomfördes av socialförvaltningen och äldreförvaltningen år 2024.⁷ Dessutom har synpunkter på konsekvenserna för barn och unga av insatser utan behovsprövning inhämtats genom dialogmöten med referensgrupper från civilsamhället som socialförvaltningen och äldreförvaltningen sammankallar. I referensgrupperna ingår föreningar och stiftelser som företräder grupper av barn eller föräldrar med olika behov.

Synpunkter från referensgrupper

Nedan sammanfattas synpunkter som framförts av referensgrupperna.

Information och tydlighet i kontakten med socialtjänsten

- Föräldrar och barn med tidigare negativa erfarenheter av socialtjänsten behöver tydlig information om:
 - Vad kontakt inom ramen för insatser utan behovsprövning innebär
 - Rutiner för dokumentation
 - Vad anmälningsplikten innebär
 - Hur barnets uppgifter hanteras
- Barnanpassad information stärker barnets trygghet och delaktighet.
- Tydlighet i socialtjänstens information minskar risken att barn avstår från kontakt med socialtjänsten på grund av osäkerhet.

Risk för ojämlik tillgång till insatser

- Risk att resurssvaga föräldrar inte tar del av insatser och avstår från att efterfråga hjälp. Detta kan gälla för föräldrar som inte uppmärksammar eller förnekar barnets behov och för föräldrar som själva utsätter barnet för våld eller försummelse.
- Barn och unga kan ha svårt att förstå vilket stöd de behöver eller hur de ska be om det.
- Krav på vårdnadshavares samtycke kan begränsa stödet för barn.
- Insatser och information behöver anpassas till barn och föräldrar med funktionsnedsättning.

⁶ [”Om jag hade fått hjälp tidigare hade det inte behövt gå så långt” Barns perspektiv på omställningen inom socialtjänsten.](#), Maskrosbarns lägesrapport 2024

⁷ Slutrapport - Insatser utan behovsprövning, 2024, Lumell

- Ett tydligt anhörigperspektiv är viktigt då barns situation påverkas starkt av de vuxnas mående och livssituation.

Dokumentation och tillit

- Krav på dokumentation kan avhålla sårbara grupper från att efterfråga stöd. Detta kan gälla för föräldrar med låg tillit till socialtjänsten och som har oro för hur deras uppgifter kan användas.
- Viktigt att uppmärksamma undantag från dokumentationskrav vid insatser riktade till våldsutövare, eftersom det kan leda till att våldsutsatta barn inte uppmärksammas.
- Samtidigt kan det vara positivt för barnet att slippa upprepa sin berättelse vid flera kontakter.

Barns röster från Maskrosbarn

Organisationen Maskrosbarn har samlat in barns och ungas perspektiv på omställningen till den nya socialtjänstlagen. Dessa perspektiv redovisas i rapporten ”Om jag hade fått hjälp tidigare hade det inte behövt gå så långt”.⁸ Nedan redovisas ett urval av synpunkter som barn och unga framfört, med särskilt fokus på insatser utan behovsprövning:

- Barn och unga efterfrågar en mer tillgänglig och synlig socialtjänst, med tydlig och generell information om vilket stöd som finns.
- Förutsägbarhet och kontinuitet i kontakten med socialtjänsten lyfts fram som viktigt, liksom behovet av mer stöd som riktar sig direkt till barnen.
- Det finns önskemål om fler möjligheter till samtalsstöd för barn, samt mer flexibla former för hur stödet kan ges.
- Barn och unga är positiva till att vissa insatser kan ges utan individuell behovsprövning, eftersom utredningsprocesser ofta tar lång tid. Samtidigt finns frågor och osäkerhet kring vilken typ av stöd som faktiskt kommer att vara tillgängligt inom dessa insatser.

Barnperspektiv från brukarrapporter

Inom ramen för den kartläggning som genomfördes av socialförvaltningen och äldreförvaltningen år 2024⁹ som en del i omställningen enligt ny socialtjänstlag gjordes en genomgång av flera brukarrapporter. Där framkom perspektiv som är viktiga att ta

⁸ [”Om jag hade fått hjälp tidigare hade det inte behövt gå så långt” Barns perspektiv på omställningen inom socialtjänsten.](#), Maskrosbarns lägesrapport 2024

⁹ Slutrapport - Insatser utan behovsprövning, 2024, Lumell

hänsyn till vad gäller insatser utan behovsprövning i de fall barn berörs direkt eller indirekt av en insats:

- Upptäck problem tidigt så att stöd kan sättas in i ett tidigt skede.
- Ge barn och unga tydlig, begriplig och anpassad information, och se till att de får återkoppling.
- Se till att barn och unga får komma till tals, vara delaktiga och få inflytande när de har kontakt med socialtjänsten.
- Anpassa insatserna så långt det går efter varje barns eller ungdoms behov och var flexibel i hur stödet utformas.
- Gör stödet mer tillgängligt för barn och unga genom att erbjuda tidiga insatser och stöd nära där de bor, går i skolan eller vistas.
- Ge mer långsiktiga och förebyggande insatser för att minska psykisk ohälsa och förhindra att barn och unga hamnar i kriminalitet.
- Uppmärksamma tecken på våld mot barn och unga i tid och agera snabbt när våld misstänks.

Flera delar av det som framkommer i Maskrosbarns rapport och från möten med referensgrupperna återfinns bland barns synpunkter som presenteras i kartläggningen.

Analys av insatser utan behovsprövning utifrån barnets bästa

Sammanställning av positiva och negativa konsekvenser

Nedan följer en sammanställning av positiva och negativa konsekvenser för barns rättigheter när insatser ges utan behovsprövning. Dessa ligger i linje med de analyser som genomförts för de enskilda insatserna i fas 1.

Positiva konsekvenser

Mer likvärdigt stöd för barn och familjer

Det är positivt för barns rättigheter att socialtjänstens stöd blir mer lika i hela staden. När utbudet av insatser blir både större och mer likvärdigt minskar risken för att barn får olika mycket hjälp beroende på var de bor. Barn, deras föräldrar och närstående får därmed bättre och mer rättvisa möjligheter till stöd.

Insatser som riktar sig direkt till barn är viktiga

Flera av de föreslagna insatserna utan behovsprövning riktar sig direkt till barn och unga. Dessa insatser kan göra det lättare för barn att få stöd tidigt, innan problemen blir större.

En möjlig effekt är att fler barn och unga kan få hjälp från socialtjänsten utan att en utredning först måste göras. Barn och unga

har själva sagt att det i dag är svårt att få stöd för sin egen skull.¹⁰ De vill ha snabbare och enklare kontakt med socialtjänsten. De efterfrågar särskilt fler möjligheter till samtalsstöd och andra insatser som är direkt riktade till dem. De föreslagna insatserna kan möta dessa behov genom att göra kontakten med socialtjänsten mer tillgänglig.

Stöd till föräldrar och närstående gynnar barn

Barn och unga har också lyft att det är viktigt att deras föräldrar får stöd.¹¹ Flera av de insatser utan behovsprövning som föreslås riktas till föräldrar eller andra närstående. När föräldrar eller andra närstående får stöd i sitt föräldraskap eller för egen del ökar möjligheterna för barn att växa upp i trygga och goda förhållanden.

Negativa konsekvenser

Påverkan på socialtjänstens ansvar för barns behov av skydd och stöd

Att ge insatser utan behovsprövning till barn, deras föräldrar eller andra vuxna i barnets närhet kan riskera att oro för barn inte uppmärksammas i tillräcklig grad och att barn med behov av skydd eller stöd inte får del av de insatser de behöver. Detta är en risk som uppmärksammas till exempel av Barnombudsmannen,¹² samt i socialförvaltningens och äldreförvaltningens kartläggning av insatser utan behovsprövning 2024.¹³

Påverkan på barns delaktighet

När insatser ges till föräldrar eller andra vuxna i barns närhet utan behovsprövning och där barn indirekt påverkas finns det risk för att barns perspektiv inte synliggörs i samma utsträckning som om insatsen skulle ges med en föregående utredning. Det finns risk att det är föräldrarnas uppfattning som får företräde och barn inte ges möjlighet att beskriva sin syn på problem, insatsernas innehåll eller hur stödet följs upp. Det kan leda till att insatserna inte anpassas efter de faktiska problem som finns, vilket riskerar att försvaga

¹⁰ [”Om jag hade fått hjälp tidigare hade det inte behövt gå så långt” Barns perspektiv på omställningen inom socialtjänsten.](#), Maskrosbarns lägesrapport 2024

¹¹ [Barn och ungas åsikter inför nya socialtjänstlagen](#), 2024, Rädda Barnens Ungdomsförbund

¹² [Remissvar Betänkandet Hållbar socialtjänst – En ny socialtjänstlag](#), 2021, Barnombudsmannen

¹³ Slutrapport - Insatser utan behovsprövning, 2024, Lumell

barnrättsperspektivet.¹⁴ I rapporten Barnets resa i socialtjänsten¹⁵ betonas att barns delaktighet är särskilt viktig i familjer där barn och föräldrar har olika uppfattningar om problemen.

När det gäller insatser som riktar sig direkt till barn utan att en utredning görs finns det också en risk att barnet inte ges tillräcklig möjlighet att påverka hur stödet utformas. Utan en föregående utredning, där barnet i högre utsträckning kommer till tals och flera kontakter tas, kan insatserna bli för generella och därmed inte tillräckligt anpassade till barnets individuella behov. Detta gäller särskilt eftersom vissa barn kan ha svårt att förstå eller uttrycka sitt behov av stöd. Särskild hänsyn behöver tas till barn och föräldrar med funktionsnedsättning med anpassade insatser och stödmaterial samt genom att säkerställa att information ges på ett sätt som barnet och föräldrarna kan ta till sig och förstå.

Risk för ojämlikhet

Även om ökad tillgänglighet till socialtjänstens insatser i stort bedöms vara positivt för barn, finns det en risk att de kontaktvägar och insatser som erbjuds inte når alla barn eller vuxna i behov av stöd. Insatser utan behovsprövning förutsätter att den enskilde själv tar initiativ till kontakt. Barn, deras familjer eller andra vuxna i barns närhet har olika förutsättningar och varierande möjlighet att söka stöd från socialtjänsten. Vissa grupper av barn riskerar därför att i mindre utsträckning ta del av insatser utan behovsprövning. Det gäller bland annat barn med funktionsnedsättning, barn till föräldrar med sociala problem eller som lever i socioekonomisk utsatthet, barn som själva eller vars föräldrar har begränsade kunskaper i svenska eller om det svenska samhället samt barn eller föräldrar som har låg tillit till socialtjänsten.

Sammanställning per insats

Nedan presenteras en sammanfattning av positiva och negativa konsekvenser gällande barns rättigheter per insats.

Insatser som ges direkt till barn

Stödsamtal för barn från 12 år
Medling vid brott

Insatser utan behovsprövning som riktar sig direkt till barn kan ge tidigare och mer lättillgängligt stöd, stärka barns delaktighet och

¹⁴ Barnets resa i socialtjänsten, Det svenska familjeorienterade systemet och barnet som rättighetsbärare, 2023, M. Heimer & C. Pettersson, Uppsala Universitet och Region Örebro

¹⁵ Ibid.

självbestämmande samt säkerställa rätt till hjälp utan krav på utredning, i linje med barnkonventionen. Tillgänglig information och enkla kontaktvägar skulle öka tillgängligheten till insatserna.

Samtidigt finns risker: barnets helhetssituation kan förbises och tecken på utsatthet missas. Tydliga rutiner för riskbedömning, uppföljning och överföring av oro till myndighetsutövande socialtjänst är därför viktiga. Medarbetare behöver relevant kunskap om risk- och skyddsfaktorer, särskilt när barnet lever med våld, missbruk, psykisk ohälsa eller hedersrelaterade normer.

Negativa konsekvenser kan uppstå om mer resursstarka föräldrar och barn med mindre behov ber om insatsen och tränger undan barn med större behov och att väntetider blir långa.

Gruppverksamheter:

Stödgrupp för barn med separerade föräldrar

Medarbetare i gruppverksamheter behöver särskilt uppmärksamma barn med psykisk ohälsa, trauma eller tecken på våld. Det är viktigt att följa rutiner för att överföra oro och för individuell uppföljning vid behov. För att stärka barnens delaktighet bör de involveras i utformningen av gruppverksamhetens innehåll och erbjudas en trygg miljö för att uttrycka sina åsikter och upplevelser.

Insatser som kan ges direkt till barn eller föräldrar

Stödsamtal för anhöriga

Samtalsgrupp för anhöriga

Familjebehandling

När vuxna får stöd kan det avlasta familjen och direkt eller indirekt stärka barnets situation.

Tillgängligheten kan försämrats om information inte är anpassad för barn. Barnets perspektiv riskerar att inte komma fram när insatsen initieras av föräldrar och ges utan att en utredning har gjorts. Utförare för insatsen familjebehandling bör därför erbjuda barn egna samtal när det är lämpligt och använda arbetssätt som stärker deras delaktighet.

Stöd för personer utsatta för våld

Samtalsgrupp för personer utsatta för våld i nära relation av partner

Stöd för att bryta ett våldsamt beteende

Samtalsgrupp för personer som utövat våld mot partner

Insatser utan behovsprövning kan sänka trösklar för att söka hjälp och bidra till minskat våld och utsatthet, vilket förbättrar barns situation. Samtidigt finns risk att barns utsatthet förbises när

insatsen ges till vuxna och barnets bästa inte uppmärksammas i en utredning. För att minska riskerna behöver verksamheterna fortsätta att använda det stödmaterial som finns för systematiska frågor om barn, strukturerad uppföljning och tydliga rutiner vid oro.

För unga våldsutövare och unga som utsätts för våld behövs anpassade arbetssätt och närvaro på de platser där de befinner sig.

Insatser som ges till föräldrar

Individuellt föräldraskapsstöd

Det är positivt med en insats som kan ges till föräldrar som vill ha stöd i sitt föräldraskap och som direkt kan förbättra barnets situation. Samtidigt finns en risk att barnets behov inte uppmärksammas när insatsen utformas utifrån föräldrarnas bild.

För att stärka delaktighet och säkerställa behov av skydd och stöd behöver vissa mer utsatta barn uppmärksammas, som till exempel barn som inte vågar uttrycka sina behov för föräldern, barn vars signaler inte uppfattas av föräldern eller barn till föräldrar som är i konflikt med varandra.

Bostadsvägledning

Tidigt och lättillgängligt stöd kan förbättra familjens boendesituation. Det är viktigt att alltid ta hänsyn till barnets bästa och anpassa råd utifrån familjekonstellationen.

Budget- och skuldrådgivning,

Dokumentation med personuppgifter gör det möjligt att identifiera barn och motivera till vidare stöd. Det är viktigt att barnets behov och intressen uppmärksammas även om fokus ligger på den vuxnes ekonomiska situation.

Informationssamtal

Vid hög konfliktnivå behöver barns behov uppmärksammas särskilt. Föräldrar bör informeras om barns rätt till delaktighet och möjligheten till egna barnsamtal.

Stöd för personer som har funderingar kring sitt bruk av alkohol, narkotika eller spel om pengar

En insats med låg tröskel utan dokumentationskrav kan öka föräldrars vilja att söka hjälp, vilket gynnar barn. Samtidigt behöver socialtjänsten använda det stödmaterial som finns för att fortsätta arbeta systematiskt med att fråga om barn, motivera till vidare stöd vid behov och ha tydliga rutiner för orosanmälan och riskbedömning.

Medföljarstöd

Insatsen kan stärka barnets situation genom att den vuxna trygghetspersonen får stöd att i att kunna vara ett bra stöd till barnet vid ett barnförhör.

Sammanfattande bedömning

Den nya socialtjänstlagen förtydligar att barnets bästa ska beaktas vid alla åtgärder som rör barn, i enlighet med artikel 3.1 i barnkonventionen. Vad som är barnets bästa kan variera beroende på barnets specifika situation. Ett av målen med lagen är att nå fler barn tidigt, vilket är positivt ur ett barnrättsligt perspektiv. Möjligheten att ge insatser utan behovsprövning bedöms i stort vara förenlig med barnkonventionens principer och bedöms ha positiva effekter för barns rättigheter. Ett mer likvärdigt och utökat utbud av stödinsatser inom socialtjänsten minskar risken för att barns tillgång till hjälp skiljer sig åt beroende på var de bor. Insatser utan behovsprövning som riktar sig direkt till barn och unga kan göra det lättare att få stöd tidigt och utan utredning. Detta svarar mot barns önskemål om snabbare och enklare kontakt med socialtjänsten. Även mer lättillgängliga insatser utan behovsprövning till föräldrar stärker förutsättningarna för att barn ska växa upp i trygga och goda förhållanden.

Samtidigt finns risker: barns delaktighet kan begränsas, att alla barn inte får samma tillgång till insatser och risken finns för negativa konsekvenser för barns rätt till skydd enligt artikel 19.

Barns egna synpunkter är viktiga för att uppfylla artikel 12 om barns rätt till delaktighet, både i planering och utformning av insatser utan behovsprövning.

För att säkerställa att utförandet av insatser utan behovsprövning tar hänsyn till barnets bästa har följande identifierats som särskilt viktigt att beakta:

Barns rätt till skydd och stöd

För att minimera de identifierade riskerna krävs fortsatt arbete med att kontinuerligt använda kommunala och nationella stödmaterial.¹⁶ Vid behov behövs även kunskapsbaserade arbetssätt och rutiner som tydliggör på vilket sätt barns rättigheter och behov av skydd och stöd beaktas i utförandet av insatser utan behovsprövning, och hur en kontinuerlig uppföljning sker för att säkerställa barns rättigheter där risker har identifierats.

¹⁶ [Stödmaterial för barnrättsperspektiv inom socialtjänsten](#), 2017, Stockholms stad, s. 7

Barns rätt till delaktighet

Vid bedömning av barnets bästa ska barnets åsikter alltid beaktas. Den nya socialtjänstlagen förtydligar barns rätt till information och ställer krav på att relevant information ges kontinuerligt och anpassas till barnets ålder, mognad och individuella förutsättningar. Den som lämnar information ska så långt det är möjligt säkerställa att barnet förstått den. Om barnet inte vill framföra sina åsikter ska detta respekteras. Barns beskrivning av problem och behov av stöd är viktig för att forma insatser och ska synliggöras och beaktas.

Rutiner och arbetssätt som stärker barns delaktighet behöver fortsätta att användas systematiskt av verksamheter som utför insatser som berör barn direkt eller indirekt. Viktigt att integrera barnperspektivet i samtal med föräldrar och hjälpa dem att se situationen utifrån barnets behov samt att erbjuda samtal med barn när det bedöms lämpligt. Detta gäller särskilt för de insatser som riktas mot att stärka föräldraskapet. Verksamheterna behöver också rutiner för att, i de fall det bedöms relevant, dokumentera hur barns bästa har beaktats i planering och genomförande av insatser samt vilken information som lämnats och hur barnet har fått möjlighet att framföra sina åsikter. Stöd för detta arbete finns i Stockholms stads stödmaterialet ¹⁷ och i Socialstyrelsens kunskapsstöd.¹⁸

Jämlik tillgång till insatser

För att erbjuda en jämlik tillgång till insatser är det viktigt att kontaktvägar och insatser är tillgängliga och anpassade för olika grupper av barn och vuxna.

Det är också viktigt att socialtjänsten samarbetar med till exempel förskola, skola, hälso- och sjukvården och civilsamhället, så att dessa aktörer känner till socialtjänstens insatsutbud, kan ge relevant information till barn och föräldrar och andra närstående samt fungera som en brygga till socialtjänsten.

¹⁷ [Stödmaterial för barnrättsperspektiv inom socialtjänsten](#), 2017, Stockholms stad, s. 62, 63

¹⁸ [Barn som anhöriga - Kunskapsguiden](#)